

Mentalno zdravlje roditelja i adolescenata: Međugeneracijski prijenos rizika i uloga zaštitnih čimbenika

dr.sc. Luka Stanić, dr.sc. Petra Kožljan, izv.prof.dr.sc. Miroslav Rajter

Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

**XIV. Konferencija socijalnih radnika: Socijalni rad i mentalno zdravlje
15.-17. rujna 2025., Vodice**

***Ovaj je rad financirala Hrvatska zaklada za znanost projektom (IP-2020-02-5967)
2021-2025***

Uvod

**Problemi mentalnog
zdravlja roditelja**

**Kvaliteta odnosa roditelj-
dijete; funkcioniranje
obitelji; anksiozna
privrženost roditelja;
obrat uloga roditelj-dijete**

**Problemi mentalnog
zdravlja adolescenata**

Cilj

Ispitati mehanizme međugeneracijskog prijenosa rizika za mentalno zdravlje adolescenata te ulogu zaštitnih čimbenika.

Uzorak - adolescenti

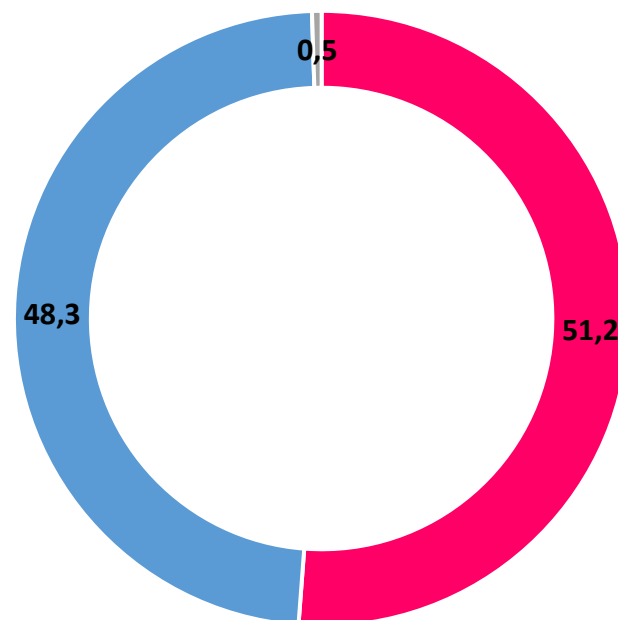
ANKETNO ISTRAŽIVANJE

*Dvoetačni klaster
uzorak
(16 srednjih škola, 62
razreda)*

854 učenika

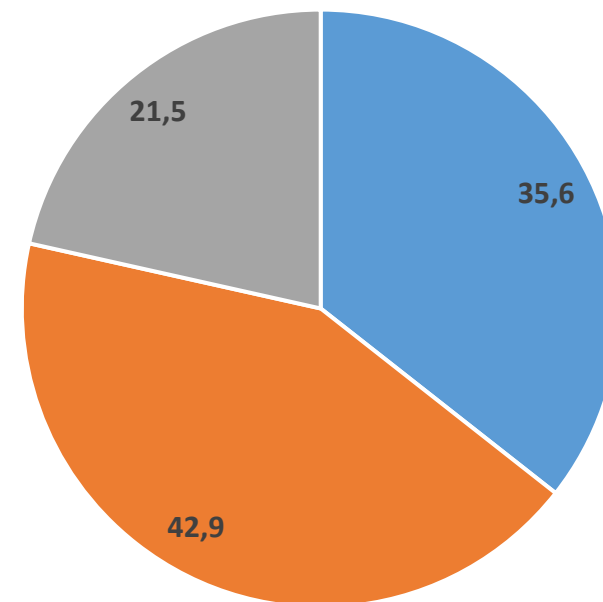
805 roditelja
 $n_m=433$; $n_o=372$

Spol

■ Žensko (N = 437) ■ Muško (N = 412) ■ Drugo (N = 4)

Županija

■ Sisačko-moslavačka (N = 304)
■ Brodsko-posavska (N = 366)
■ Karlovačka (N = 184)

- Prosječna dob djece je 15,18 godina (SD = 0,42).

Uzorak - roditelji

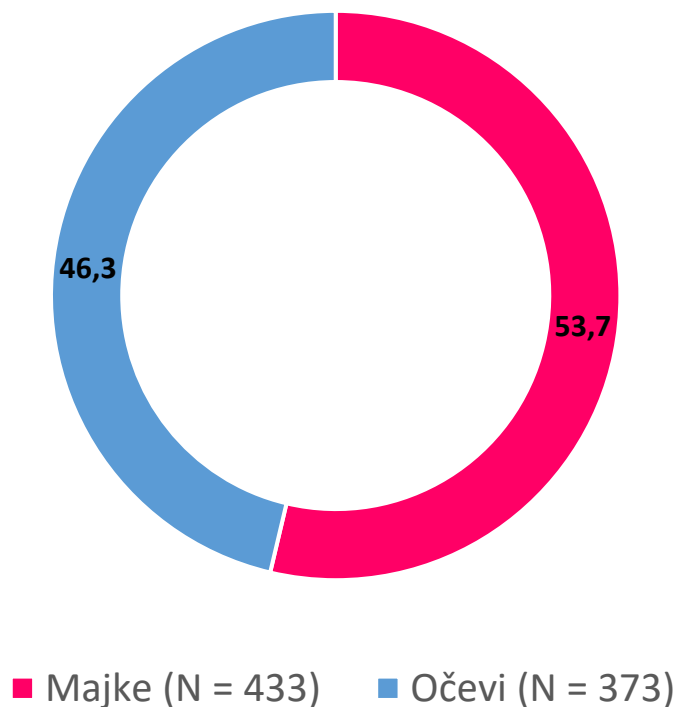
ANKETNO ISTRAŽIVANJE

*Dvoetačni klaster
uzorak
(16 srednjih škola, 62
razreda)*

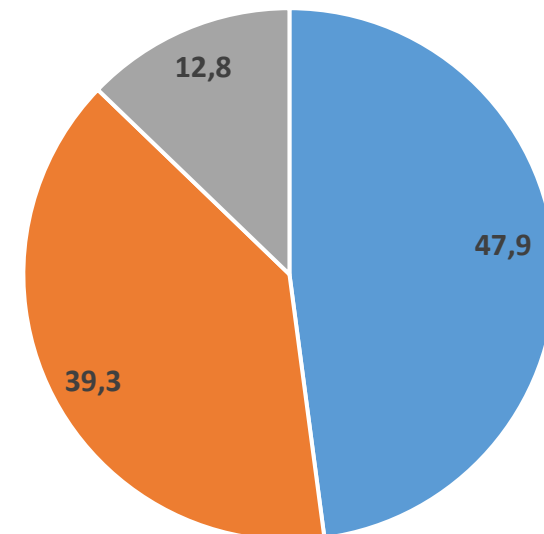
854 učenika

805 roditelja
 $n_m=433$; $n_o=372$

Spol

Županija

- Prosječna dob majki je 43,6 godina (SD = 4,87), a očeva 47,1 godina (SD = 5,80).

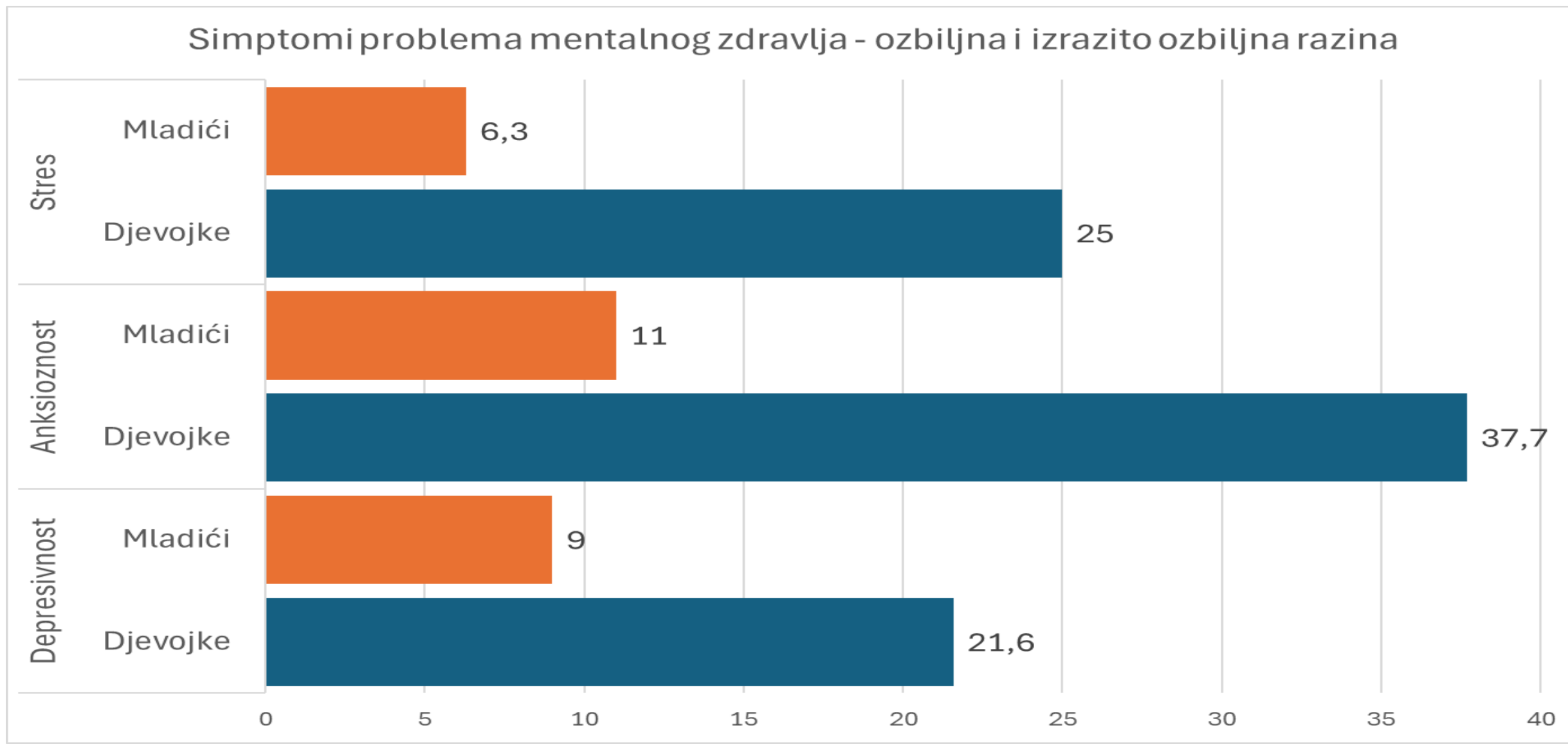
Mjerni instrumenti - djeca

Mjerni instrumenti	Subskale	Br. čestica	Raspon odgovora	α
Skala rješavanja sukoba djeteta – odrasli (Parent- child conflict tactics scales, forma CTSPC-CA; Straus, Hamby, Finkelhor, Moore i Runyan, 1999)	Psihološka agresija Fizičko nasilje	20	1-7 (<i>nikada – više od 20 puta</i>)	0.84 - 0.86
Upitnik vršnjačkih odnosa (<i>PROMIS Peer Relationship Short Form; DeWalt i sur., 2013</i>)	Kvaliteta prijateljstva Prihvaćenost od strane vršnjaka	8	1-5 (nikad – gotovo uvijek)	0.77 – 0.85
Skala parentifikacije (<i>Parentification Questionnaire, PQ-Y; Godsall i Jurkovic, 1995</i>)	/	20	(netočno – točno)	0.78
Upitnik depresivnosti, anksioznosti i stresa (<i>DASS 21; Lovibond & Lovibond, 1995</i>)	Depresivnost Anksioznost Stres	21	0-3 (<i>uopće se nije – uvijek se odnosilo na mene</i>)	0.88 - 0.90

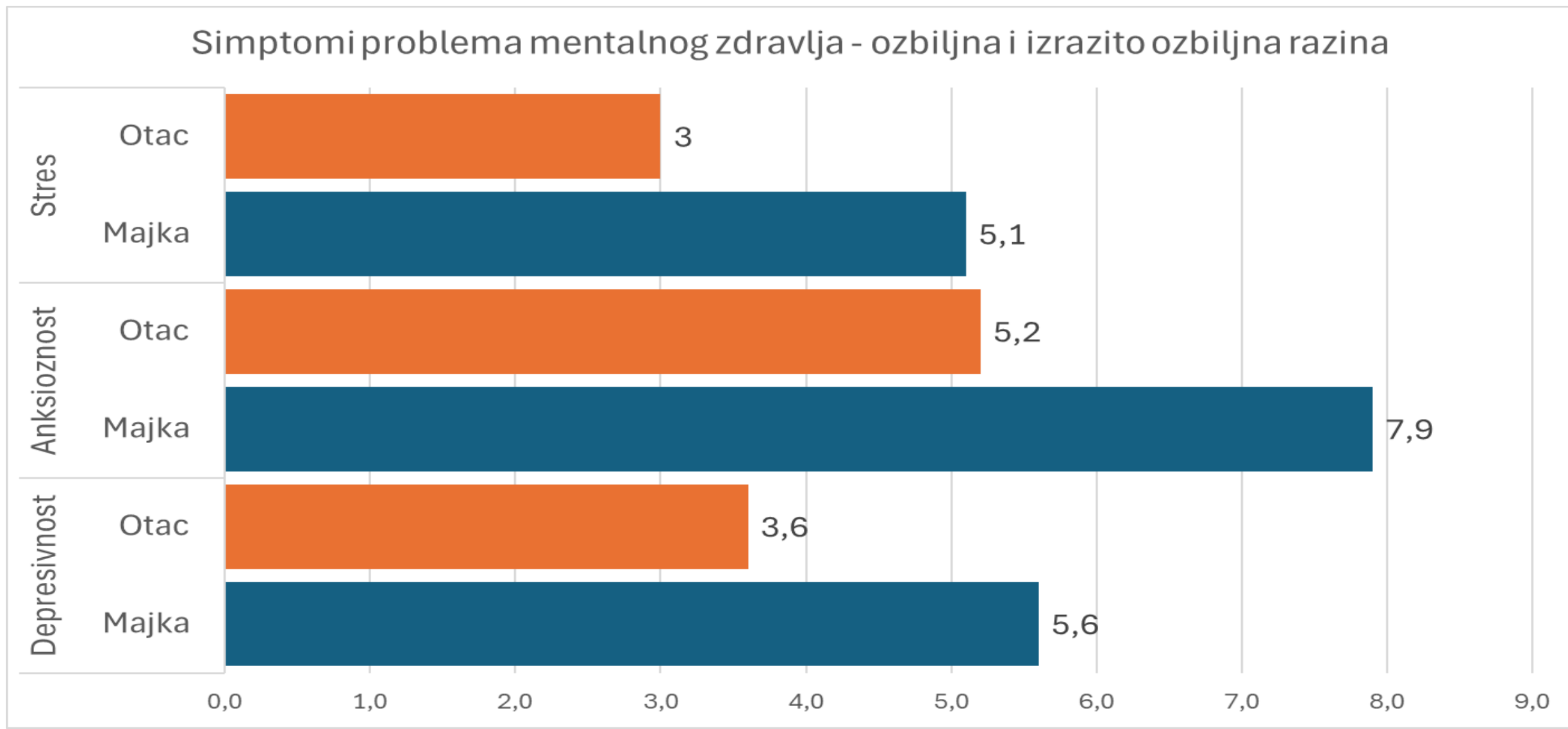
Mjerni instrumenti - roditelji

Mjerni instrumenti	Subskale	Br. čestica	Raspon odgovora	α
Revidirana lista stresnih životnih događaja (<i>LSC-R; Wolfe & Kimberling, 1997</i>)	/	26	da/ne	0.71 - 0.84
Upitnik depresivnosti, anksioznosti i stresa (<i>DASS 21; Lovibond & Lovibond, 1995</i>)	Depresivnost Anksioznost Stres	21	0-3 (uopće se nije – uvijek se odnosilo na mene)	0.85 - 0.90
Lista simptoma PTSP-a prema priručniku DSM-V (<i>The PTSD Checklist for DSM-5, PCL-5; Weathers, Litz, Keane, Palmieri, Marx i Schnurr, 2013</i>))	/	18	1-5 (niti malo - jako)	0.96
Upitnik čestine i zadovoljstva socijalnom podrškom (<i>The Questionnaire on the Frequency of and Satisfaction with Social Support - QFSSS, García-Martín, Hombrados-Mendieta i Gómez-Jacinto, 2016</i>)	Učestalost primanja socijalne podrške Zadovoljstvo socijalnom podrškom	30	1-5 (rijetko/nezadovoljan – uvijek/vrlo zadovoljan)	0.90 – 0.92

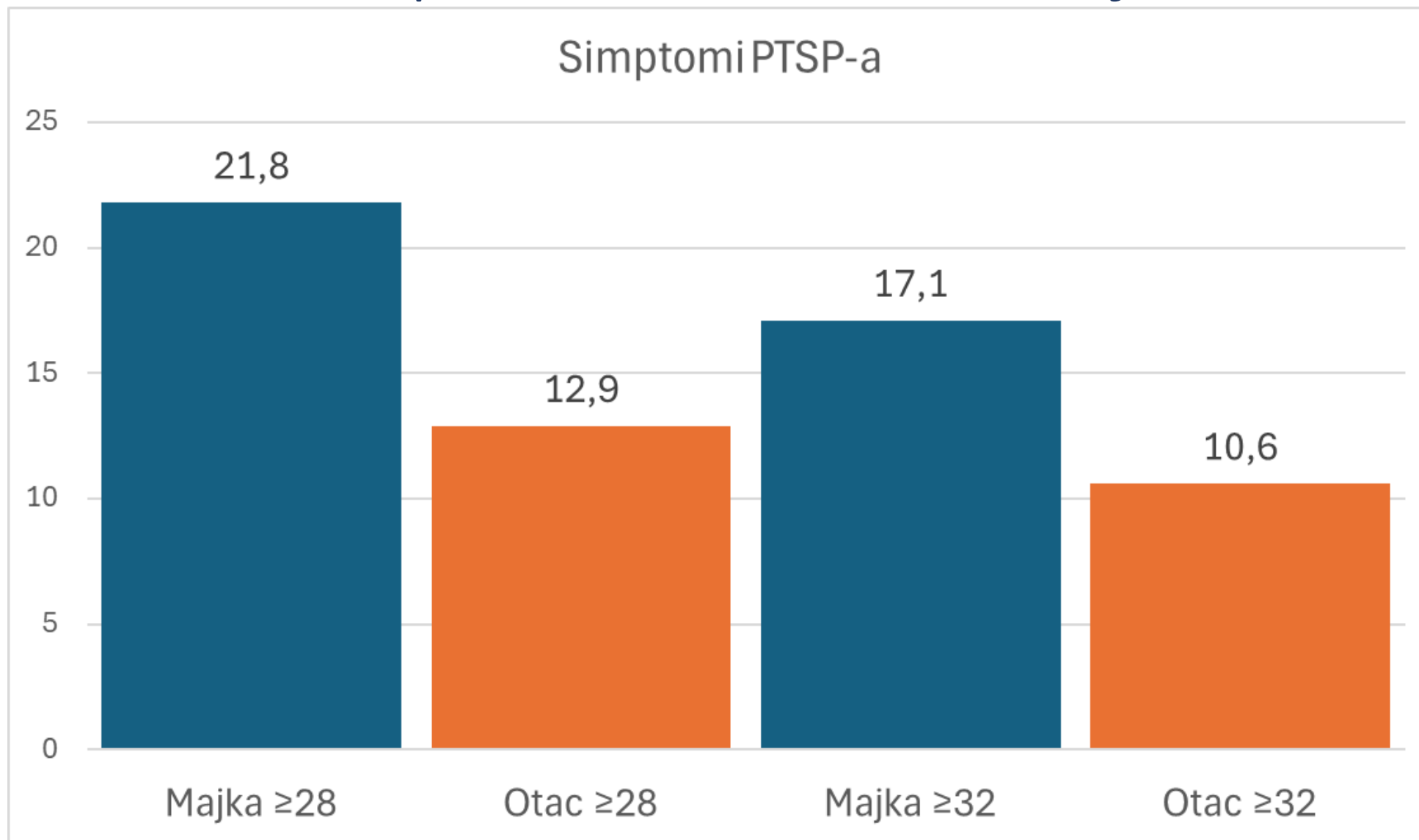
Rezultati – mentalno zdravlje adolescenata

Rezultati – mentalno zdravlje roditelja

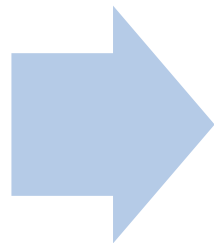

Rezultati – simptomi PTSP-a roditelja

Rezultati – povezanost traumatskih iskustava i mentalnog zdravlja roditelja

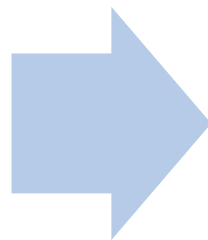
**Određena traumatska iskustva
doživljena u djetinjstvu i
adolescenciji i dalje su značajan
prediktor narušenog mentalnog
zdravlja u odrasloj dobi.**

Doživljeni neseksualni/seksualni napad od strane člana obitelji ili nekoga poznatog, seksualni napad od strane nepoznate osobe, iznenadna smrt bliske osobe prirodnom smrću, dugotrajna glad ili nedostatak vode i mučenje događaji su u **pozitivnoj korelaciji sa sadašnjim simptomima PTSP-a**

Rezultati – povezanost traumatskih iskustava i mentalnog zdravlja roditelja

Učinci ranih trauma nisu nestali s godinama, već su se nastavili očitovati i u odrasloj dobi roditelja.

Broj doživljenih traumatskih događaja u ratu u djetinjstvu objašnjava **11,7% varijance** trenutnih simptoma PTSP-a čak i 30 godina nakon rata.

Rezultati - međugeneracijski prijenos rizika

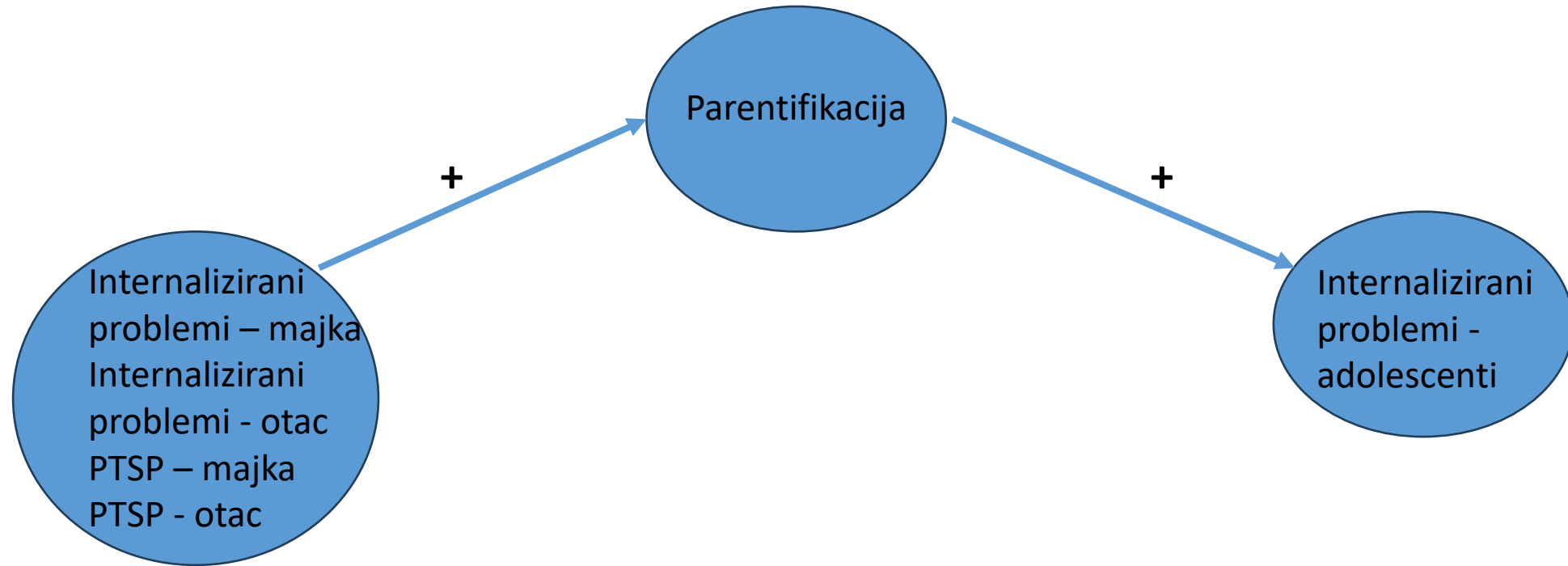
- Izravna povezanost mentalnog zdravlja roditelja i adolescenata.
- Adolescenti čiji roditelji imaju izraženije simptome također izvještavaju o izraženijim simptomima (depresija, anksioznost, stres).
- **Implicira postojanje međugeneracijskog prijenosa rizika.**

	Internalizirani simptomi - Majka	Internalizirani simptomi - Otac	PTSP simptomi - Majka	PTSP simptomi - Otac
Internalizirani simptomi adolescenti	,173**	,159**	,140**	,108*

Rezultati – uloga fizičkog nasilja u međugeneracijskom prijenosu

Rezultati – uloga parentifikacije u međugeneracijskom prijenosu

Rezultati- vršnjački odnosi kao zaštitni faktor u prijenosu rizika

Rezultati- važnost socijalne podrške roditeljima

- Socijalna podrška = zaštitni faktor za:
 - Mentalno zdravlje roditelja
 - Mentalno zdravlje djece
 - Mentalno zdravlje supružnika
- Roditelji zadovoljni podrškom → manje internaliziranih problema
manje simptoma PTSP-a
manji svakodnevni i roditeljski stres

Kvalitetnije roditeljstvo i manje poteškoća MZ adolescenata

Zaključak

1

● Rizik

Adolescenti osjećaju i brinu
za probleme roditelja
→ **Parentifikacija kao
prijenos rizika za mentalno
zdravlje**

2

● Zaštitni čimbenici u adolescenciji

Kvaliteta prijateljstava i
prihvaćenost među
vršnjacima

3

● Ključni zaštitni čimbenik

Socijalna podrška
roditeljima → koristi i
roditeljima i adolescentima

Praktične implikacije

Pružiti adekvatnu podršku roditeljima u suočavanju s traumatskim iskustvima i izazovima mentalnog zdravlja

Pravovremeno prepoznati i smanjivati mehanizme prijenosa rizika na adolescente, poput parentifikacije i fizičkog nasilja

Razgovarati s adolescentima o iskustvima parentifikacije

Razvijati i provoditi integrirane intervencije usmjerene na roditelje, adolescente, škole i druge dionike u zajednici